

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญามีความแตกต่างกัน กล่าวคือ การพิจารณาคดีแพ่งเน้น “หลักความตกลง” เป็นสำคัญ ดังนั้น การนำพยานหลักฐานเข้าสืบ คู่ความจึงมีหน้าที่นำพยานหลักฐานเข้าสืบเฉพาะในประเด็นที่ยังโต้เถียงกันอยู่เท่านั้น¹ และเมื่อคู่ความนำพยานหลักฐานเข้าสืบแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของศาลที่จะใช้ดุลพินิจชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานดังกล่าว ว่าพยานหลักฐานของโจทก์หรือจำเลยมีน้ำหนักมากกว่ากัน ส่วนการพิจารณาคดีอาญานั้น เน้น “หลักการตรวจสอบ” เป็นสำคัญ การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาจึงต้องพิสูจน์กันด้วยพยานหลักฐานเสมอ² กล่าวคือ โจทก์จะต้องพิสูจน์พยานหลักฐานให้ศาลเห็นจนปราศจากข้อสงสัยตามสมควรว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิด (Beyond reasonable doubt)³ กรณีแสดงให้เห็นว่า มาตรฐานการพิสูจน์ของโจทก์ในคดีอาญาสูงกว่ามาตรฐานการพิสูจน์ของโจทก์ในคดีแพ่ง หลักการค้นหาความจริงและหลักการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาจึงเป็นหัวใจของเรื่องพยานหลักฐาน การที่จะได้มาซึ่งความจริงจะต้องกระทำการอย่างไรนั้นกฎหมายไม่ได้กล่าวไว้ หากแต่ต้องเป็นไปตาม “เหตุผลของเรื่อง” (Natur der Sache หรือ Nature of thing) และในส่วนของคำให้การพยานบุคคลนั้นเป็นเรื่องที่ออกจะยุ่งยากและซับซ้อนอยู่มาก เหตุนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาความจริงในคดีและการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานในคดี จึงต้องทราบถึงขั้นตอนการรับรู้ของพยานบุคคล ซึ่งเรื่องนี้ในทางหลักวิชาการเรียกว่า “จิตวิทยาคำให้การพยานบุคคล” (Aussagepsychologie)⁴

¹ คณิต ฒ นคร. (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 207.

² แหล่งเดิม.

³ มาตรฐานการพิสูจน์สำหรับโจทก์ในชั้นพิจารณาของศาลในคดีอาญานั้น โจทก์จะนำสืบพยานหลักฐานแต่เพียงให้เห็นว่าพยานหลักฐานของโจทก์ดีกว่าพยานหลักฐานของจำเลยเช่นเดียวกับในคดีแพ่งไม่ได้ โจทก์จะต้องนำสืบให้ศาลเห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดโดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควร ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 227. อ้างถึงใน อุดม รัฐอมฤต ก (2552). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*. หน้า 285.

⁴ คณิต ฒ นคร. เล่มเดิม. หน้า 241.

จิตวิทยาทำให้การพยานบุคคลเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินคดีอาญา เพราะการชี้ขาดคดีอาญาต้องอาศัยความจริง หากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาความจริงและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา หรือแม้แต่นายไม่มีความรู้ในเรื่องนี้แล้ว ความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ก็ย่อมจะเกิดขึ้นได้โดยง่าย ในทางหลักจิตวิทยาสมัยใหม่เป็นที่ยอมรับกันว่าทำให้การพยานบุคคลมักมีความไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ และความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นเสมอๆ แม้ทั้งที่พยานบุคคลผู้ให้ถ้อยคำนั้นจะมีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะให้ความจริง บางครั้งถึงกับมีการกล่าวกันว่า ไม่มีคำให้การของการพยานบุคคลใดที่ถูกต้องสมบูรณ์ และบางทีก็กล่าวกันอีกว่าคำพยานที่ตรงกับความเป็นจริงจัดเป็นข้อยกเว้น⁵ ฉะนั้น เพื่อให้เกิดความระมัดระวังและป้องกันความผิดพลาดบกพร่องที่อาจจะมีขึ้น เพราะถึงอย่างไรในการดำเนินคดีอาญาก็ยังต้องใช้พยานบุคคลอยู่นั่นเอง สิ่งสำคัญสองประการที่ผู้เกี่ยวข้องกับการค้นหาความจริงและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานไม่อาจมองข้าม คือ

1) การชี้ขาดคดีอาญาเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ในรายละเอียดต่างๆ อย่าง แต่โดยทั่วไปขึ้นอยู่กับ การตรวจสอบข้อเท็จจริงที่สำคัญและจำเป็นต่อการตัดสินใจและลงความเห็นเท่านั้น

2) ในคำให้การทั้งหมดของพยานบุคคลที่มีรายละเอียดที่ไม่ถูกต้องตรงกับความจริงนั้น ตามปกติหากผู้ชี้ขาดได้ใช้วิจารณญาณที่ละเอียดรอบคอบและถี่ถ้วนแล้ว ก็สามารถที่จะค้นพบ ความถูกต้องแท้จริงที่จำเป็นสำหรับการตัดสินใจที่จะเชื่อหรือไม่เชื่ออย่างมีเหตุผลได้ ทั้งนี้เพราะคำให้การของพยานบุคคลหนึ่งอาจเชื่อมโยงกับคำให้การของพยานหลักฐานอื่นที่อาจยืนยันความถูกต้องได้ เหตุนี้ในเรื่องพยานหลักฐานจึงมีข้อเรียกร้องประการหนึ่งคือ การนำเสนอพยานหลักฐานต้องกระทำให้กว้างขวางมากที่สุด⁶

แต่จากการศึกษาผู้เขียนพบว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/3 วรรคสอง บัญญัติว่า โดยหลักแล้วพยานบอกเล่านั้นต้องห้ามไม่ให้รับฟัง แต่มีข้อยกเว้นให้รับฟังได้ตามที่กำหนดไว้ในวรรคสอง (1) และ (2) บทบัญญัติดังกล่าวจะขัดกับหลักการที่ว่า “การนำเสนอพยานหลักฐานต้องกระทำให้กว้างขวางมากที่สุด” และ “พยานทุกชนิดหากพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้”⁷ เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากอิทธิพลของกฎหมายคอมมอนลอว์ โดยประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา มีแนวคิดว่า พยานบอกเล่านั้นไม่ใช่พยานที่ดีที่สุด

⁵ แอล ดูปลาตซ์ และ วิจิตร ลุติตานนท์. (2478). *กฎหมายลักษณะพยานและจิตวิทยา*. หน้า 84. อ้างถึงใน คณิต ฌ นคร. เล่มเดิม หน้า 241-242.

⁶ Vgl. Karl Peters, *Strafprozess*, S. 315 f. อ้างถึงใน คณิต ฌ นคร. เล่มเดิม. หน้า 241-242.

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 226.

หมายความว่า ถ้าประเด็นพิพาทประเด็นใดสามารถจะพิสูจน์ได้ด้วยพยานหลักฐานหลายชั้นต่างกัน คู่ความต้องนำพยานหลักฐานที่มีคุณภาพดีที่สุด (The Best Evidence Rule) ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง อันเป็นประเด็นพิพาทนั้นมาสืบ⁸ แต่ในทางความเป็นจริงแล้ว พยานหลักฐานที่ดีที่สุดนั้นหายากมาก ไม่ว่าจะเป็นเพราะอิทธิพลของจำเลย มีการฆ่าประจักษ์พยานทิ้ง หรือมีการว่าจ้างให้พยาน กลับคำให้การในชั้นศาล ตลอดจนมีการข่มขู่พยาน เป็นต้น กรณีจึงไม่อาจนำพยานที่ดีที่สุดมาสืบ ในการพิจารณาในชั้นศาลได้ ศาลจึงมีความจำเป็นต้องรับฟังพยานบอกเล่าหรือพยานชั้นรอง อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเพื่อป้องกันมิให้คณะลูกขุนซึ่งเป็นผู้วินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีต้องหลงผิด และเกิดอคติ แนวคิดของระบบคอมมอนลอว์จึงได้พยายามสร้างกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการรับฟัง พยานบอกเล่าไว้มากมาย

แต่ในส่วนของระบบซีวิลลอว์มีแนวคิดที่ต่างออกไป กล่าวคือ สำหรับประเทศฝรั่งเศส การพิจารณาคดีอาญาเพื่อประโยชน์ในการค้นหาความจริง โจทก์หรือศาลอาจอ้างพยานหลักฐาน ทุกชนิดที่จะนำมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้⁹ เนื่องจากการพิสูจน์ความผิดในทางอาญา โจทก์มีภาระการพิสูจน์หนักและเป็นเรื่องยากแก่การแสวงหาพยานหลักฐานเพราะเรื่องดังกล่าว มักเป็นความลับ และผู้กระทำผิดพยายามปกปิด ดังนั้น แม้จะเป็นพยานบอกเล่าศาลก็รับฟังได้โดยมี ข้อจำกัดน้อยหรือไม่มีเลย เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากศาลในประเทศฝรั่งเศสเป็นผู้วินิจฉัยข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายด้วยตนเองประกอบมีอำนาจค้นหาความจริงโดยไม่ต้องผูกมัดกับพยานหลักฐาน ที่คู่ความนำเสนอ รวมทั้งมีสิทธิซักถามพยานในทำนองซักค้านไปในตัว ระบบการสืบพยาน ดังกล่าวจึงไม่จำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานอย่างเคร่งครัดดังเช่นประเทศในระบบ คอมมอนลอว์

กรณีของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/3 จึงถือว่าขัดแย้งกับ ระบบกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีของไทย แม้พยานบอกเล่าจะมีความอันตรายและมี ใ้พยานหลักฐานที่ดีที่สุดก็ตาม แต่เมื่อศาลของไทยเราเป็นผู้วินิจฉัยข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐาน ด้วยตนเองดังเช่นประเทศที่ใช้ระบบซีวิลลอว์ จึงหาไม่มีความจำเป็นแต่อย่างใดที่เราต้องสร้าง กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการรับฟังพยานบอกเลาดังเช่นประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ดังนั้น

⁸ เข็มชัย ชุตินวงศ์ ก (2547). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน**. หน้า 143-144.

⁹ หลักในการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาของฝรั่งเศสนั้น มาตรา 427 วรรคสอง แห่งประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติว่า “ศาลจะรับฟังพยานหลักฐานได้แต่เฉพาะพยานหลักฐานที่ได้นำมา แสดงในการพิจารณาและได้มีการโต้แย้งกันแล้วต่อหน้าศาลเท่านั้น” หมายความว่า พยานหลักฐานทุกชนิด รวมทั้งพยานบอกเล่าศาลสามารถรับฟังได้ ถ้าพยานหลักฐานนั้นได้เข้ามาสู่การพิจารณาคดีโดยเปิดเผยและมีการ โต้แย้งต่อหน้าศาลแล้ว ซึ่งเป็นหลักประกันที่สำคัญในการพิจารณาคดีของฝรั่งเศส.

พยานหลักฐานทุกชนิดหากสามารถพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ และมีใช้พยานหลักฐานที่ได้มาโดยวิธีการอันมิชอบต่อกฎหมาย ศาลควรมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานนั้น ตามนัยแห่งบทบัญญัติใน มาตรา 226 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรืออาจกล่าวได้ว่า หากคำให้การของพยานบุคคลใดสามารถเชื่อมโยงกับคำให้การของพยานหลักฐานอื่นที่อาจยืนยันความถูกต้องได้ คำให้การของพยานบุคคลนั้นก็มีความค่าแก่การควรพิสูจน์ ไม่ควรตัดพยานหลักฐานชิ้นนั้นออกจากสำนวนคดีแม้พยานชิ้นนั้นจะเป็นเพียงพยานบอกเล่าก็ตาม ส่วนจะมีความน่าเชื่อถือเพียงใดนั้นเป็นเรื่องของผู้ที่ทำหน้าที่ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษา พนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมทั้งทนายความ ไม่ควรมองข้ามพยานบอกเล่าและเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย องค์กรที่ทำหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนนั้นจำเป็นต้องเรียนรู้และค้นหาสาเหตุของความบกพร่องด้วยความเอาใจใส่ ต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะขจัดความบกพร่องให้เหลือน้อยที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิดการรับฟังพยานบอกเล่าในคดีอาญาและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในระบบกฎหมายไทย
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการรับฟังพยานบอกเล่าในต่างประเทศ ทั้งระบบคอมมอนลอว์ และซีวิลลอว์
3. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดการรับฟังพยานบอกเล่าของต่างประเทศเปรียบเทียบกับประเทศไทย
4. เพื่อสรุปและเสนอแนะให้เห็นว่าระบบกฎหมายไทยนั้นจำเป็นต้องมีการบัญญัติหลักการในเรื่องพยานบอกเล่าหรือไม่ เพราะเหตุใด

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

แม้ว่าพยานบอกเล่าจะมีจำกัดในการยืนยันข้อเท็จจริง แต่ก็ไม่ถึงกับไม่มีคุณค่าในทางพยานหลักฐานเสียเลย โดยเฉพาะในกรณีที่สอดคล้องกับพยานหลักฐานอื่น ซึ่งในหลายกรณีมีความจำเป็นต้องใช้พยานบอกเล่าเป็นเครื่องยืนยัน เพราะพยานบอกเล่าอาจเป็นสิ่งที่ใช้ประกอบกับพยานหลักฐานอื่นได้อย่างเหมาะสม หรืออาจมีพฤติการณ์พิเศษเฉพาะเรื่องที่จะต้องรับฟังพยานบอกเล่า เนื่องจากคดีนั้นไม่อาจนำประจักษ์พยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์โดยตรงมาเบิกความเป็นพยาน ซึ่งถ้าหากตัดพยานบอกเล่าเสียจากการพิสูจน์ข้อเท็จจริง คดีต่างๆ เหล่านั้นจะไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้เลย การรับฟังพยานบอกเล่านั้นมีข้อดีกว่าข้อเสีย ส่วนจะรับฟัง

ได้แค่ไหนเพียงไรนั้นเป็นเรื่องของการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน และด้วยเหตุผลเช่นนี้ มาตรา 226/3 จึงไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแต่อย่างใด

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

เป็นการศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการรับฟังพยานบอกเล่ากับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา โดยสำหรับบทต่างประเทศจะเป็นการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาตามหลักการทั่วไปและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการรับฟังพยานบอกเล่าทั้งระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาจากคำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บทความวารสาร วิทยานิพนธ์ และแนวคำพิพากษาของไทย และของต่างประเทศ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบแนวคิดการรับฟังพยานบอกเล่าในคดีอาญาและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในระบบกฎหมายไทย
2. เพื่อทราบแนวคิดเกี่ยวกับการรับฟังพยานบอกเล่าในต่างประเทศ ทั้งระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์
3. เพื่อทราบแนวคิดการรับฟังพยานบอกเล่าของต่างประเทศที่เหมาะสมกับระบบกฎหมายไทย
4. เพื่อสรุปและเสนอแนะให้เห็นว่าการรับฟังพยานบอกเล่าในคดีอาญานั้นมีประโยชน์มากกว่ามีโทษ